

Danijel Premerl

Ovogodišnji *Dani Cvita Fiskovića* zamišljeni su kao nastavak prošlogodišnjih. Dok su na prošlogodišnjem skupu održanom u Korčuli, Trogiru i Šibeniku prevladavale teme srednjovjekovnih renesansi i kvatročenta, ove godine, uz razumljiv i stalan fokus na kvatročento, uočljiv je mali pomak prema u nas malo istraženom činkvečentu te posebice prema neorenesansnoj komponenti historizma. Izlagalo je 14 kolegića i 21 kolega (ukupno 35 izlaganja).

Pisati o *Danima Cvita Fiskovića* ne može se bez uvodne hvale. Naime, riječ je o jedinom redovitom znanstvenom skupu povjesničara umjetnosti u Hrvatskoj (uz uspješan "motovunski" skup, koji je ipak specijalizirano medijevistički i međunarodan). K tome, riječ je o skupu koji sabire institucije, tj. ljude koji na različitim stranama nadopisuju povijest umjetnosti jadranske Hrvatske - katedre u Zagrebu, Zadru i Rijeci te zagrebački Institut, konzervatorske

JOŠ O RENESANSI I RENESANSAMA

VIII. dani Cvita Fiskovića - Renesansa i renesanse u umjetnosti Hrvatske 2; Dubrovnik i njegovi bliski susjedi, znanstveni skup

Dubrovnik, Međunarodno središte hrvatskih sveučilišta

6.-9.10.2004.

odjele i restauratorske zavode u Splitu, Puli, Dubrovniku, muzeje u Trogiru, Dubrovniku, Rijeci, itd. Također, riječ je o skupu koji u svoj rad programatski uključuje i određen broj studenata-slušaća. Usto, tradicionalno udomačuje i kolege iz susjednih inozemnih sredina (Ljubljana, Kotor). Takova međuregionalna i međudržavna suradnja te briga za podmladak u našoj su struci još uvijek rijetkost. Dakako, za očekivati je da će se u skoroj budućnosti međudržavna suradnja proširiti. Na čvrstim temeljima naslovnika, Cvita Fiskovića, uspješno se i u redovitom ritmu, svakog listopada, dalje gradi. Istodoban zdrav odnos prema utemeljujućem prethodniku, ali i otvorenost prema današnjici struke, temelji su svake ozbiljne humanističke tradicije.

Tri su uvodna izlaganja dotakla prostor grada Dubrovnika. Nada Grujić govorila je o najmanje sačuvanom sloju gradskoga tkiva renesansnog

Dubrovnik - stambenoj arhitekturi, služeći se novim rezultatima arheoloških istraživanja, starim prikazima Grada te arhivskim izvorima. Joško Belamarić, govoreći o gradskoj infrastrukturi 15. stoljeća, posebice je naglasio ulogu sustava vodoopskrbe u proizvodnom, poslovnom te državnom značaju i uspjehu obrta bojadisanja tkanina. Igor Fisković je u fokus svoga izlaganja postavio do sada zanemaren korpus kamene arhitektonske ornamentalne plastike dubrovačkog činkvečenta, zaključivši da se radi o stilskom prodoru prekoalpskih manirizama, jedinstvenom za teritorij jadranske Hrvatske. Ratko Vujičić predstavio je i pročitao "novi" dokument koji svjedoči da je slikar Lovro Dobričević rođen u Prčnju u Boki kotorskoj. Ivan Matejić bio je službeno spriječen te je njegovo izlaganje čitao Željko Bistrovčić. Matejić je izlagao o čak tri različita spomenika istarske renesansne skulpture i klesarstva, svakoga vezujući uz određenu radionicu: reljef tri vrline s pročelja kuće u Ulici Sergijevaca u Puli, nadgrobnu ploču obitelji Moscon i kustodiju iz pazinske župne crkve te nadgrobnu ploču iz porečke muzejske zbirke, prikaz čijeg originalnog stanja se nalazi na crtežima Grevenbrocha (15. st.). Marko Špikić pokušao je "prenijeti i primijeniti" jedan bitan, slojevit i obrađen aspekt humanizma, odnos prema starinama, na spomenike hrvatskog kvatročenta u Dalmaciji. Stjepan Čosić govorio je o dubrovačkom klasicističkom krugu i portretima Luka Stullija. Vladimir Goss podsjeća na braću Laurana, umjetnike vjerojatnog hrvatskog podrijetla, tumačeći ih kao sponu između "urbinskoga kruga" i visoke renesanse Rafaela i Bramantea. Radoslav Tomić dao je pregled djela i djelatnosti mletačkih kipara 18. st. u Dubrovniku i Boki kotorskoj, dodatno rješavajući niz atributivnih problema. Goran Nikšić bavi se rodoslovljem i rodbinskim vezama klesarske obitelji Andrijić, s ciljem distingviranja radionica, ali i objašnjenja pojedinih narudžbi (na primjeru Divone). Nikša Petrić pokazao je i interpretirao ilustracije njemačkog hodočasnika viteza Konrada von Gruenemberga iz 1486. s prikazima gradova jadranske Hrvatske. Katarina Kusijanović iznijela je nove rezultate "autopsije" Tintorettove oltarne slike iz

korčulanske katedrale, koji, poduprti arhivskim dokumentima, nedvojbeno upućuju na ruku samoga majstora (a ne radionice). Vedrana Gjukić Bender govorila je o dvjema novootkrivenim slikama Carmela Reggia, udomačenog klasicističkog slikara u Dubrovniku na razmeđu 18. i 19. stoljeća te antedatirala slikarev dolazak u Grad. Sanja Cvetnić izlagala je o vrlo ranim samostalnim ikonografskim prikazima Smrti (Vanitas) u tzv. *Akademijinom dubrovačkom molitveniku* (oko 1450.), na kraju ukazavši na nedovoljno istraženo kulturno značenje baštine hrvatskih ženskih redova. Predrag Marković predložio je, na temelju usporedbi tipa figura, izravnije veze mladoga Jurja Dalmatinca s Donatellovom radionicom u Padovi. Radoslav Bužančić pokazao je dva novootkrivena kamina sa skulpturalnim ornamentom u palačama u Splitu i Trogiru, koja veže uz opus Nikole Firentinca. Samo Štefanac poblizje se bavi Firentinčevom Madonom s djetetom s pročelja orebičke Crkve Gospe od Anđela, s jedne strane ukazujući na formacijski značaj Donatellova i Michelozzijeve kruga, s druge na njene odjeke u dubrovačkoj umjetnosti te na njezinu prvobitnu funkciju. Jasenka Gudelj govorila je o tipu krstioničkih zdenaca koje nose putti, njegovu nas-tanku u Lombardiji te širenju u Italiji (posebno su popularni u Friuliju) i Dalmaciji. Zoraida Demori Staničić pokazala je niz primjeraka vezanog crkvenog ruha s figuralnim prikazima, ukazujući na veze s talijanskim vezilačkim radionicama, ali i na postojanje domaćih radionica (npr. Antuna Hamzića u Dubrovniku). Milan Pelc dao je nacrt za povijest i tipologiju portreta u hrvatskoj renesansi, pledirajući za rad na realnom leksikonu hrvatske povijesti umjetnosti. Emil Hilje ukazao je nizom primjera skulpturalne dekoracije stambene arhitekture na prodor novog stila i ukusa u periferijsku sredinu grada Paga. Pavuša Vežić analizirao je čuvena Sanmichelijeva *Kopnena vrata* u Zadru, njihovo mjesto u autorovu opusu te njihov utjecaj na arhitekturu 16. i 17. stoljeća u Zadru. Marijan Bradanović daje pregled klesarstva i graditeljstva 16. stoljeća na otoku Krku, razlikujući strane i domaće radionice te uzimajući u obzir kontekste društvenih, političkih i gospodarskih silnica. Laris Borić govorio je o forti-

fikacijskom sustavu grada Cresa koji u 16. stoljeću grade domaće kamenoklesarske radionice (autor je iznio niz "novih" imena i prezimena), nasljeđujući serlijansku i inu venecijansku arhitekturnu kulturu. Vlasta Zajec povezala je drvene skulpture Madone s djetetom s kraja 16. i prve polovine 17. st. na području Istre s tipom Madone J. Sansovina, pripisavši dvije opusima kipara Terillija i Agostinija. Nina Kudiš Burić govorila je o nedavno restauriranoj slici Alessandra Maganze iz motovunske Crkve Madona dei Servi, osvrnuvši se na pitanja stila akademskog kasnorennesansnog slikarstva u Venetu. Time je završen dio skupa posvećen "starijoj" umjetnosti.

Posljednji dan nudio je teme iz sve više istraživanog 19. stoljeća. Julija Lozzi Barković bira tri arhitekta s različitim formativnim *backgroundom* (Hauszmann - Budimpešta, Bruni - Venecija, Zammatio - Beč) u čijim se ostvarenjima u Rijeci u posljednja dva desetljeća 19. stoljeća odražava, ne bez individual-

nosti, univerzalni kult Palladija u arhitekturi zapadnoga kruga. Irena Kraševac govorila je, uz prikaze originalnih nacрта, o oltarističkoj produkciji Hermana Bollea koja se stilski može označiti kao neorenesansna. Stanko Piplović dao je pregled neorenesansne arhitekture u Dalmaciji (koju grade austrijski, talijanski i domaći arhitekti), služeći se starim razglednicama u boji. Ervin Dubrović predstavio je dinamičan životopis i velike kulturne i gospodarske zasluge Riječanina Ljudevita Andrije Adamića, s težištem na njegovu projektu i realizaciji zgrade riječkog kazališta, dovršene 1805., klasicističkih stilskih obilježja. Jasna Rotim Malvić prikazala je neorenesansni arhitekturno dekorativni repertoar vanjština pulskih vila, koje naručuju i koriste pripadnici habsburške ratne mornarice te plemstvo i građanstvo vezano uz njezinu prisutnost u tom geostrateški važnom hrvatskom gradu. Danka Radić govorila je o obnovi trogirске Gradske vijećnice (nekoć Kneževe

Dubrovnik, Minčeta, dio terase, snimio: K. Tadić

palače) 1890. godine i o nekim intervencijama u kojima se mogu uočiti neorenesansne stilske odlike, pokazavši pritom fotografije i arhitektonske snimke izvornoga stanja.

Kratke obavijesti o izlaganjima pokušale su skicozno predočiti čime se i na koji način bavi dio povjesničara umjetnosti u Hrvatskoj danas. Uočavaju se određene "škole" i znanstveni interesi, već prema institucijama, "učiteljima", generacijama, osobnim afinitetima. Pravi rezultati ovoga skupa bit će vidljivi po objavljivanju zbornika, no jasno je da će umnogome obogatiti bibliografiju hrvatske povijesti umjetnosti. Posebna su, pak, kvaliteta skupa rasprave, u kojima prednjače Igor Fisković (opaskama i upozorenjima o metodi), Predrag Marković, Emil Hilje, Samo Štefanac, Milan Pelc i dr. Upravo ti govori u *žaru trenutka* svjedoče o zdravoj polemičkoj naravi i skepsi struke, koje se često ne naziru tako jasno u pisanom jeziku. "Nedovršenost" tih razgovora i sučeljavanja upravo je kontrapunkt "dovršenosti" budućih tekstova koje čitamo. Radi se o kompletnim žanrovima i bilo bi dobro da se ti transkripti objave u najavljenom zborniku.

Na skupu su bile dvije izlagačice s temama iz književne povijesti. Divna Mrdeža Antonina govorila je o ljubavnom pjesništvu Šime Budinića, a Lilijana Domić o obnovi sonetne forme u hrvatskoj secesiji i postmoderni. Možda ne bi bilo loše formirati jednu sesiju za određenu sestrinsku humanističku disciplinu. A od sestrinskih disciplina bilo bi posebno poželjno uključiti razne grane povijesti, historiografije i suvremenih teorija, koje mogu s drukčijim ciljem i metodama interpretirati predmete kojima se i povijest umjetnosti bavi (interdisciplinarnost), ili još poželjnije, kontekste u kojima oni nastaju.

Sudionici i slušači skupa posjetili su Dubrovački arhiv, a nakon pozdravne riječi ravnatelja Iva Oreškovića, Danko Zelić govorio je, s ciljem poticanja mladih istraživača, o temeljitom dugogodišnjem radu Cvita Fiskovića u toj ustanovi. Također, sudionici skupa posjetili su i ljetnikovac Stajica (Stay) u Rijeci Dubrovačkoj, gdje se nalazi Hrvatski restauratorski zavod - Dubrovnik. Domaćin je bila Katarina Kusijanović, koja je upoznala sudionike skupa s nekim recentnim restauratorskim radovima, a uz domjenak se moglo upoznati i ostale djelatnike zavoda. Poseban događaj bio je jednodnevni put u Boku kotorsku. Mladim generacijama bio je to prvi susret s tom značajnom povijesnoumjetničkom cjelinom na istočnoj obali Jadrana. Posjećeni su Perast i Gospa od Škrpjela te Kotor. U Kotoru je predstavljena knjiga Cvita Fiskovića *Spomenička baština Boke kotorske* (Matica Hrvatska, 2004.). Knjigu je za tisak priredio i uvodnim tekstom popratio Radoslav Tomić, a na promociji su mu se govorima pridružili Bokelji don Branko Sbutega i Miloš Milošević. Skup je zaključen završnom riječju tajnika Predraga Markovića, poslije čega se posjetio Cavtat (Kuća Bukovac i Meštrovićev mauzolej obitelji Račić, o kojem je govorila Irena Kraševac). U sklopu simpozija predstavljena je i knjiga Brune Šišića *Vrtni prostori povijesnog predgrađa Dubrovnika* te je otvorena izložba Vojmira Borovine *Orebički motivi* u Galeriji Talir.

Sljedeći, IX. dani Cvita Fiskovića, bit će posvećeni temama iz umjetnosti trećenta. Neki od ovogodišnjih sudionika u šali su dobacili da im ne preostaje drugo nego "prešaltati" se na trećento.